

Розвиток територій у контексті забезпечення продовольчої безпеки та сталого розвитку

Бочко О. Ю.¹, Кошовий Б.-П.О.², Котубей А. В.³

Опубліковано	Секція	УДК
30.01.2026	Економіка	332.14:338.439

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19350084>

Анотація. У статті здійснено комплексне теоретико-методологічне дослідження сутності продовольчої безпеки та її синергетичного взаємозв'язку із цілями сталого розвитку. Обґрунтовано, що в умовах безпрецедентних макроекономічних шоків, зумовлених наслідками пандемії та повномасштабною військовою агресією, фокус забезпечення продовольчої безпеки об'єктивно зміщується з національного на базовий локальний рівень. Доведено, що в результаті реформи децентралізації саме територіальні громади стали головними суб'єктами формування просторової продовольчої політики, яка має враховувати як необхідність стимулювання місцевого агровиробництва, так і гарантування фізичної та економічної доступності безпечної їжі для населення.

На прикладі 64 територіальних громад Закарпатської області здійснено просторовий аналіз продовольчого забезпечення, який засвідчив суттєву диференціацію стратегій розвитку залежно від природно-кліматичних умов низовинних та гірських територій. За результатами аналізу роздрібного товарообігу регіону виявлено глибокі структурні дисбаланси у раціоні харчування населення та підтверджено проблему економічної недоступності високобілкової і вітамінної продукції. З метою подолання виявлених загроз запропоновано комплекс стратегічних заходів розвитку території в контексті продовольчої безпеки, що включає перехід до формування локальних продовольчих балансів, системну підтримку мікрофермерства через механізми сільськогосподарської кооперації, розбудову інфраструктури «коротких ланцюгів постачання» та створення муніципальних стратегічних резервів.

¹ доктор економічних наук, професор,
професор кафедри маркетингу і логістики
Національного університету «Львівська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0003-3422-4654>
e-mail: olena.y.bochko@lpnu.ua

² доктор економічних наук, доцент,
ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»
<https://orcid.org/0000-0001-8550-0028>

³ Бакалавр ОНП «Менеджмент»
кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності
Національного університету «Львівська політехніка»
<https://orcid.org/0009-0001-2401-164X>
e-mail: andrii.kotubei.tsb.2023@lpnu.ua

Ключові слова: продовольча безпека, сталий розвиток, територіальна громада, локальна продовольча політика, економічна доступність, просторовий аналіз, сільськогосподарська кооперація, Закарпатська область.

Territorial development in the context of ensuring food security and sustainable development

Abstract. The article provides a comprehensive theoretical and methodological study of the essence of food security and its synergistic relationship with the goals of sustainable development. It is substantiated that under the conditions of unprecedented macroeconomic shocks caused by the consequences of the pandemic and full-scale military aggression, the focus of ensuring food resilience objectively shifts from the national to the basic local level. It is proved that as a result of the decentralization reform, territorial communities have become the main subjects in the formation of spatial food policy, which must take into account both the need to stimulate local agricultural production and the guarantee of physical and economic availability of safe food for the population.

Using the example of 64 territorial communities of the Zakarpattia region, a spatial analysis of food supply was carried out, which showed a significant differentiation of development strategies depending on the natural and climatic conditions of lowland and mountain territories. Based on the results of the analysis of the region's retail trade turnover, deep structural imbalances in the population's diet were revealed, and the problem of economic inaccessibility of high-protein and vitamin products was confirmed. In order to overcome the identified threats, a set of strategic measures for spatial development is proposed, including the transition to the formation of local food balances, systemic support of micro-farming through mechanisms of agricultural cooperation, the development of the infrastructure of "short supply chains," and the creation of municipal strategic reserves.

Keywords: food security, sustainable development, territorial community, local food policy, economic accessibility, spatial analysis, agricultural cooperation, Transcarpathian region.

Вступ

Постановка проблеми. Забезпечення продовольчої безпеки є однією з найважливіших проблем людства, оскільки від стабільного доступу до якісної їжі залежить фізичне виживання, соціально-економічний розвиток та національна безпека держави. В умовах сьогодення вітчизняна продовольча система зазнає безпрецедентного деструктивного тиску. Наслідки пандемії COVID-19 та повномасштабна військова агресія Російської Федерації проти України призвели до руйнування традиційних логістичних ланцюгів, втрати частини виробничого потенціалу, масштабних міграційних процесів та суттєвого зниження купівельної спроможності населення. Ці кризові явища різко загострили проблему не лише фізичної наявності продовольства, але й його економічної доступності.

Разом з тим, в умовах децентралізації ключова відповідальність за сталий розвиток територій та подолання соціально-економічних криз перейшла на базовий рівень — до територіальних громад. Проблема продовольчої безпеки вимагає негайного вирішення з урахуванням регіональної просторової специфіки, оскільки значні відмінності у природно-кліматичних умовах та виробничому потенціалі територій роблять неефективним застосування виключно універсальних макроекономічних підходів. Відтак виникає гостра об'єктивна необхідність дослідження просторових особливостей продовольчого забезпечення та розробки дієвих інструментів формування локальної

продовольчої політики, здатної частково забезпечувати економічну незалежність громад у нестабільному середовищі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасні дослідження продовольчої безпеки та розвитку територій дедалі більше зосереджуються на еволюції цього концепту, його теоретико-правових засадах та місці в системі національної безпеки. Так, І. Г. Павловська [9], О. А. Глушков [2], Л. М. Томаневич [12], Ю. Пустовіт [11] та В. П. Залізнюк [5] досліджують сутність поняття продовольчої безпеки, особливості його еволюції та напрями трансформації підходів до державного регулювання. Okремо слід виділити праці, у яких акцент зроблено на теоретичних аспектах інтеграції продовольчої безпеки в загальну систему економічної стійкості держави, що є особливо важливим для розуміння специфіки національного ринку. Отже, у межах цієї групи автори найбільш ґрунтовно висвітлюють зміну концептуально-теоретичних інструментів і макроекономічних стратегій під впливом часу.

У працях сучасних науковців також розглянуто функціонування, розвиток і результативність продовольчого забезпечення в сучасних умовах. Зокрема, Т. Ю. Білоусько та О. І. Головка [1] аналізують рівень продовольчої безпеки як соціально-економічної категорії, Г. М. Колісник [7] досліджує ключові чинники та економічну динаміку формування її рівня на макро- та мікрорівнях. У близькому проблемному полі працюють Н. І. Кравчук, Т. Ю. Антоненко та В. М. Чаюн [8], які зосереджуються на особливостях продовольчого забезпечення саме сільських територій та шляхах подолання ризиків недоїдання. У сукупності ці праці дають змогу систематизувати наукові підходи до оцінювання стану продовольчих ринків, чинників їх конкурентоспроможності та економічної стійкості, хоча сам просторовий розвиток територій як окрема система формування продовольчої політики громад у них розкрито меншою мірою.

Доцільно виділити в окрему групу праці вчених, які акцентують увагу на глобальному, правовому та стратегічному вимірах продовольчої безпеки в умовах структурних змін, міжнародної торгівлі та післявоєнного відновлення. М. Є. Шкурат, М. Л. Варламова та Є. Г. Кузьменко [14] розглядають продовольчу безпеку як ключовий елемент глобальної безпеки у XXI столітті, І. В. Ігнатенко, А. С. Кречик та К. О. Перепелиця [6] аналізують правові проблеми та шляхи їх вирішення, а І. В. Яковюк та М. О. Пасат [15] досліджують виклики й перспективи в умовах війни та кліматичних змін. Саме ці дослідження найчіткіше показують, що підходи до продовольчої безпеки змінюються під впливом часу: у минулих періодах домінувала проблематика базового самозабезпечення, згодом – питання сталості й функціонування в кризових умовах, а нині – глобальна інтеграція, подолання наслідків збройних конфліктів, правова трансформація та довгострокова стійкість до шоків. Аналіз наукових праць доводить необхідність дослідження сучасного стану продовольчої політики територій, що змінюється під впливом децентралізації та новітніх викликів.

Мета статті полягає у комплексному дослідженні теоретико-практичних аспектів формування продовольчої безпеки в контексті сталого розвитку та здійсненні просторового аналізу продовольчої політики територіальних громад на прикладі Закарпатської області.

Результати

У науковій літературі та міжнародній практиці трактування поняття «продовольча безпека» характеризується значною різноманітністю та багатовимірністю. Еволюція цього концепту свідчить про перехід від вузького розуміння продовольчої самозабезпеченості до комплексного підходу, що враховує економічну та фізичну доступність, а також якість і безпечність харчування. У сучасних умовах єдиної

загальноприйнятої думки та визначення не існує: іноді цей термін ототожнюють із продовольчою незалежністю, а іноді з продовольчою забезпеченістю.

З метою поглибленого розуміння сутності даної дефініції доцільно систематизувати ключові підходи провідних міжнародних інституцій, вітчизняного законодавства та науковців (табл. 1).

Таблиця 1

Систематизація визначень поняття «продовольча безпека»*

Організація / Автор	Сутнісне наповнення (визначення) поняття «продовольча безпека»
ФАО (ООН)	Стан, за якого всі люди завжди мають фізичний, соціальний та економічний доступ до безпечного та поживного продовольства у кількостях, необхідних для задоволення потреб і переваг у харчуванні, для активного і здорового життя.
Всесвітня продовольча конференція (1974р.)	Постачання в усі часи та в усьому світі належних основних продуктів харчування в обсягах, достатніх для підтримки неухильного зростання споживання продовольства та регулювання коливань виробництва та цін.
Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України»	Захищеність життєвих інтересів людини, яка виражається у гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності.
Ігнатенко І. В., Кречик А. С., Перепелиця К. О.	Стан економіки, за якого незалежно від кон'юнктури світових ринків гарантується стабільне забезпечення населення продовольством у кількості, що відповідає науково обґрунтованим параметрам, і створюються умови для підтримки споживання на рівні медичних норм.
Яковюк І. В., Пасат М. О.	Такий рівень продовольчого забезпечення населення, який гарантує соціально-політичну стабільність у суспільстві, виживання і розвиток нації, особи, сім'ї, сталий економічний розвиток.
Колісник Г. М.	На макроекономічному рівні – це гарантоване забезпечення суспільства повним необхідним набором повноцінних продуктів харчування незалежно від обставин; на мікроекономічному – впевненість особи в можливості задовольнити свої фізіологічні потреби.
Залізнюк В. П.	Система заходів, що дозволяє державі гарантовано виробляти достатню для споживання кількість продовольства, що відповідає медичним стандартам, забезпечувати його фізичну й економічну доступність незалежно від зовнішніх чинників для всіх верств населення.

*Систематизовано та уточнено авторами на основі [5; 6; 7; 15]

Узагальнення наведених дефініцій дає змогу виокремити чотири фундаментальні виміри продовольчої безпеки: наявність продовольства, його фізичну та економічну доступність, використання (якість, безпечність, засвоєння) та стабільність цих чинників у часі. Ці аспекти переконливо свідчать, що продовольча безпека виступає не лише

економічною категорією, а й стратегічним фактором стабільності суспільства та базовим елементом національної безпеки держави.

Продовольча безпека і сталий розвиток функціонують у режимі тісного синергетичного взаємовпливу та утворюють єдину комплексну систему. Гарантування продовольчої безпеки є фундаментальною умовою, без якої неможливо досягнути сталого соціально-економічного та політичного розвитку суспільства. До переліку Цілей сталого розвитку ООН включені завдання щодо подолання голоду та підтримки продовольчої безпеки, оскільки пріоритетом світової спільноти є збереження балансу між економічними, соціальними та екологічними аспектами розвитку для забезпечення добробуту громадян. Цей взаємозв'язок має глибокий двосторонній характер. Фактори сталого розвитку, такі як зміна клімату, стан довкілля, раціональне використання природних ресурсів та демографічна динаміка, безпосередньо впливають на розвиток агропромислового виробництва. Екологічна безпека визначає природні умови виробництва продовольства, включаючи стан ґрунтів, доступ до водних ресурсів та мінімізацію наслідків екологічних катастроф. Стратегія сталого розвитку передбачає створення таких систем виробництва продуктів харчування, які сприяють збереженню екосистем і поступово покращують якість земель. Глобальні кліматичні виклики вимагають постійної адаптації аграрного сектору до нових умов шляхом впровадження інноваційних технологій, що є запорукою стабільності продовольчих систем у довгостроковій перспективі.

З іншого боку, продовольча безпека виступає потужним каталізатором досягнення соціально-економічного забезпечення територій. Забезпечення населення якісними та доступними продуктами харчування знижує рівень бідності, покращує умови життя та підвищує довіру до державних і місцевих інституцій. Завдяки стабільному доступу до повноцінного харчування забезпечується демографічне відтворення нації, формується здоровий людський капітал та підтримується високий рівень здоров'я населення.

Водночас дефіцит продовольства або його неефективний розподіл в умовах кризових явищ, таких як пандемія чи військова агресія, має руйнівні наслідки для сталого розвитку. Такі потрясіння стають причиною падіння продуктивності праці економічно активного населення, масштабних міграцій, руйнування місцевих економік та підвищення рівня соціально-політичної нестабільності.

Отже, продовольча безпека є не лише економічним індикатором, а й стратегічним фактором, що визначає загальну стабільність суспільства та екологічну рівновагу. Досягнення цілей сталого розвитку неможливе без формування ефективної політики продовольчої безпеки як на макrorівні, так і безпосередньо на рівні окремих регіонів та територіальних громад.

Досягнення цілей сталого розвитку та продовольчої безпеки вимагає ефективної реалізації політики безпосередньо на рівні територіальних громад. В умовах децентралізації саме місцеве самоврядування перебрало на себе відповідальність за формування просторової продовольчої політики, що набуває особливої гостроти для регіонів зі специфічними географічними умовами та нерівномірним соціально-економічним розвитком. У зв'язку з цим доцільно розглянути адміністративно-територіальний устрій Закарпатської області як основу формування та реалізації продовольчої політики на рівні територіальних громад (табл. 2).

Громади Ужгородського, Мукачівського та Берегівського районів розташовані переважно в низовинних та передгірських зонах, де продовольча політика територій природно тяжіє до інтенсивного сільського господарства, розвитку фермерства, виноградарства та розбудови тепличних господарств. Натомість гірські громади Рахівського, Тячівського та частково Хустського районів мають вкрай обмежені площі орних земель, тому їхнє продовольче забезпечення історично базується на діяльності

особистих селянських господарств, традиційному відгонному вівчарстві та м'ясо-молочному тваринництві. В умовах низької платоспроможності жителі таких сільських та гірських територій змушені максимально вдаватися до самозабезпечення основними продуктами харчування. Особисті селянські господарства генерують левову частку продовольства на цих територіях, частково перекриваючи внутрішні потреби у молоці, м'ясі, яйцях та овочах.

Таблиця 2

Адміністративно-територіальний устрій Закарпатської області*

Назва району	Кількість громад	Кількість територіальних пунктів	Кількість населених пунктів
Берегівський	10	105	
Мукачівський	13	142	
Рахівський	4	26	
Тячівський	10	64	
Ужгородський	14	125	
Хустський	13	143	
Разом по області	64	605	

*Систематизовано авторами на основі [4]

Для поглибленого розуміння стану продовольчої безпеки, купівельної спроможності та рівня економічної доступності продуктів на рівні громад Закарпатської області доцільно проаналізувати динаміку продажу та запасів товарів у торговій мережі регіону (табл. 3).

Таблиця 3

Продаж запаси товарів у торговій мережі (Закарпатська область, млн. грн.)

Товарна група	2019	2020	2021
М'ясо	7,68	8,44	16,45
Яйця	1,84	2,22	3,47
М'ясні продукти	11,13	9,00	14,84
Харчові олії та жири	7,01	7,85	18,77
Риба, ракоподібні та молюски (включаючи рибні продукти)	10,39	8,08	16,45
Молочні продукти	18,72	18,61	20,97
Гомогенізовані харчові та дієтичні продукти (включаючи дитяче харчування)	3,94	4,37	9,02
Фрукти та овочі, перероблені	4,39	8,14	10,28
Фрукти та овочі, свіжі	12,54	17,34	15,02
Інші продовольчі товари	51,64	35,71	57,70
Алкогольні напої	141,24	85,62	137,79
Інші напої (безалкогольні)	20,91	13,06	29,46
Тютюнові вироби (включаючи супутні товари)	50,54	42,42	56,17
Хлібобулочні та борошняні кондитерські вироби	13,93	14,04	21,06
Кава, чай, какао та прянощі	13,14	10,84	14,87
Цукрові кондитерські вироби	46,08	30,02	50,39
Продовольчі товари (сума всіх попередніх товарних груп)	415,13	315,77	492,70

*Систематизовано авторами на основі [3]

Аналіз наведених даних яскраво ілюструє вплив макроекономічних шоків на локальні продовольчі ринки та викриває структурні проблеми споживання. У 2020 році зафіксовано різке падіння загальних обсягів реалізації продовольчих товарів із 415,1 млн грн до 315,7 млн грн. Це є прямим відображенням зниження купівельної спроможності населення та порушення логістичних ланцюгів внаслідок жорстких пандемійних обмежень. У 2021 році відбулося стрімке відновлення та навіть перевищення докризових показників (до 492,6 млн грн). Особливо відчутно, більш ніж удвічі порівняно з 2019 роком, зросли показники продажу м'яса, харчових олій та жирів, що свідчить про намагання населення сформувати базові висококалорійні запаси.

Водночас структура роздрібного товарообігу беззаперечно підтверджує наявність ризиків незбалансованості раціону харчування, притаманних територіям із високою часткою сільського населення. Витрати мешканців громад на алкогольні напої та тютюнові вироби стабільно займають непропорційно велику частку сімейних бюджетів, суттєво перевищуючи обсяги реалізації таких стратегічно важливих для здоров'я категорій, як свіжі фрукти та овочі, риба чи молочні продукти. Наявність структурного дефіциту в споживанні вітамінної та високобілкової продукції доводить, що продовольча політика територіальних громад має фокусуватися не лише на збільшенні обсягів виробництва, але й на підвищенні економічної доступності здорової їжі та формуванні культури харчування.

Відповідно, продовольча політика територіальних громад Закарпаття сьогодні розвивається у напрямі подолання цих дисбалансів та зміцнення локальної економічної незалежності. Як приклади практичної реалізації такої політики можна виділити цілеспрямоване створення місцевою владою умов для легального збуту крафтової продукції. Місцеві ради ініціюють організацію постійно діючих сільськогосподарських ярмарків та підтримують створення обслуговуючих кооперативів. Це дає змогу дрібним виробникам з віддалених гірських територій реалізовувати власну продукцію (сири, мед, м'ясні вироби) безпосередньо споживачам, обминаючи посередників, що водночас підвищує економічну доступність повноцінної їжі для населення.

Поряд із цим органи місцевого самоврядування поступово переходять до формування локальних продовольчих балансів, здійснюючи оцінку реальних харчових потреб населення громади та порівнюючи їх із можливостями внутрішнього агровиробництва для своєчасного виявлення рівня критичної імпортозалежності. Ще одним вкрай важливим вектором розвитку продовольчої політики громад (зокрема в Хустському, Берегівському та Мукачівському районах) є активне залучення вітчизняного та міжнародного грантового фінансування для підтримки мікрофермерства. Сприяння у розбудові модульних тепличних комплексів та закладці інтенсивних садів дозволяє не лише створювати нові робочі місця, але й суттєво збільшувати пропозицію свіжих овочів і фруктів на місцевих ринках, безпосередньо компенсуючи той структурний дефіцит споживання вітамінної продукції, який чітко простежується в аналітиці роздрібного товарообігу.

З метою подолання виявлених дисбалансів та зміцнення продовольчої безпеки територіальних громад в умовах глобальних і національних викликів пропонується реалізація комплексного підходу до просторового розвитку. Формування ефективної локальної продовольчої політики має базуватися на принципах комплексності, системності та соціальної спрямованості.

Для досягнення належного рівня продовольчого забезпечення та економічної незалежності територій доцільно впровадити такі стратегічні заходи:

1. Формування локальних продовольчих балансів та системного моніторингу. Органам місцевого самоврядування необхідно на постійній основі здійснювати оцінку реальних харчових потреб населення громади з урахуванням фізіологічних норм та

демографічної динаміки. Порівняння цих потреб із можливостями внутрішнього агровиробництва дозволить своєчасно виявляти рівень критичної імпортозалежності за окремими товарними групами. Крім того, система моніторингу має поєднувати економічні та соціальні індикатори для оперативного відстеження цінових коливань та рівня фізичної доступності продуктів на локальних ринках.

2. Підтримка місцевого товаровиробника та стимулювання кооперації. Оскільки вагому частку продовольства на сільських територіях традиційно генерують особисті селянські господарства, пріоритетом є їхня трансформація через механізми кооперації. Створення місцевих фермерських господарств та обслуговуючих кооперативів сприятиме захисту власного виробника та обмеженню експансії іноземних конкурентів на внутрішньому ринку. Важливим завданням є також нарощування інвестицій у розвиток аграрного сектору громад, розширення доступу дрібних фермерів до фінансових ресурсів та модернізація сільськогосподарських технологій для підвищення їхньої стійкості до кліматичних змін.

3. Модернізація логістичної інфраструктури та впровадження цифрових рішень. Для оптимізації витрат і мінімізації втрат продовольства громади потребують розвитку сучасної транспортної інфраструктури та систем збуту. Підтримка «коротких ланцюгів постачання» через організацію місцевих ринків забезпечить прямий доступ виробників до споживачів. Водночас цифровізація логістичних процесів та використання електронних торговельних платформ дозволить підприємствам оперативно перебудовувати ланцюги постачання, підтримувати комунікацію з контрагентами та забезпечувати безперервність діяльності навіть у кризових умовах.

4. Забезпечення збалансованості раціону та подолання «прихованого голоду». Продовольча політика має фокусуватися не лише на збільшенні обсягів виробництва базових культур (наприклад, зернових), але й на підвищенні економічної доступності високобілкової та вітамінної продукції (м'ясо, молочні продукти, фрукти). Зниження купівельної спроможності часто призводить до незбалансованого споживання, що провокує дефіцит мікроелементів та вітамінів у населення. Тому зусилля місцевої влади спільно з освітніми та медичними закладами мають бути спрямовані на зміну культури харчування та переорієнтацію витрат домогосподарств із неперіоритетних товарів на корисну їжу.

5. Формування муніципальних стратегічних резервів. Для стабілізації продовольчого постачання в умовах макроекономічних шоків, військових дій чи природних катаклізмів територіальні громади повинні створювати локальні резервні фонди базового продовольства. Адекватне управління цими запасами дозволить згладжувати коливання пропозиції на внутрішньому ринку, утримувати стабільність цін та гарантувати безперебійне постачання харчових продуктів найбільш уразливим верствам населення.

Комплексна реалізація запропонованих заходів дозволить перетворити територіальні громади на економічно самодостатні одиниці, здатні гарантувати фізичну та економічну доступність безпечного продовольства, що є невід'ємною запорукою їхнього сталого розвитку та міцним фундаментом національної безпеки держави.

Висновки

У результаті проведеного дослідження доведено, що продовольча безпека є багатовимірною категорією та невід'ємною складовою глобальної і національної безпеки. Встановлено її тісний синергетичний зв'язок із цілями сталого розвитку: раціональне природокористування та екологічна стабільність є передумовою для агровиробництва, тоді як стабільний доступ населення до якісного продовольства

виступає базою для подолання бідності, формування людського капіталу та забезпечення соціально-політичної стабільності.

Вирішення проблеми продовольчої безпеки не може обмежуватися лише макрорівнем. В умовах децентралізації та сучасних кризових викликів центр ваги зміщується на рівень територіальних громад. Просторова диференціація, детально проаналізована на прикладі Закарпатської області (64 громади), вимагає індивідуалізованих підходів до формування локальної продовольчої політики: від підтримки інтенсивного плодоовочівництва у низовинних районах до стимулювання мікрофермерства та тваринництва на гірських територіях з обмеженим земельним ресурсом.

Аналіз даних роздрібного товарообігу підтвердив вразливість локальних продовольчих ринків до макроекономічних шоків та виявив наявність глибоких структурних дисбалансів у харчуванні населення. Спостерігається критичний дефіцит економічної доступності високобілкової та вітамінної продукції на фоні непропорційно високих витрат домогосподарств на алкоголь і тютюнові вироби.

Для зміцнення продовольчої безпеки та сталого розвитку територій обґрунтовано необхідність переходу громад до активної продовольчої політики. Вона має базуватися на формуванні локальних продовольчих балансів, всебічній підтримці дрібних товаровиробників через механізми сільськогосподарської кооперації, розбудові «коротких ланцюгів постачання» та створенні муніципальних стратегічних резервів. Комплексна реалізація цих заходів дозволить перетворити територіальні громади на економічно самодостатні одиниці, здатні гарантувати фізичну та економічну доступність якісного продовольства, що є міцним фундаментом сталого розвитку України.

Список використаної літератури

1. Білоусько Т. М., Головка О. І. Продовольча безпека країни як соціально-економічна категорія. *Економіка та суспільство*. 2025. № 72. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-41>
2. Глушков О. А. Продовольча безпека: сутність, еволюція поняття та сучасні імперативи забезпечення. *Економічний простір*. 2025. № 200. С. 144-150. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.200.144-150>
3. Державна статистика України. URL: <https://stat.gov.ua>
4. Децентралізація. URL: <https://decentralization.ua/>
5. Залізнюк В. П. Сучасне трактування сутності продовольчої безпеки в контексті державного регулювання. *Теорія та історія державного управління*. 2018. № 1. С. 12-17.
6. Ігнатенко І. В., Кречик А. С., Перепелиця К. О. Продовольча безпека: правові проблеми та шляхи їх вирішення. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2024. № 82. С. 64-69. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.2.10>
7. Колісник Г. М. Продовольча безпека України та особливості її розвитку. *Наша перспектива*. С. 72-76.
8. Кравчук Н. І., Антонець Т. Ю., Чаюн В. М. Особливості продовольчого забезпечення сільських територій. *Економіка та суспільство*. 2021. № 23. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-23-7>
9. Павловська І. Г. Розвиток підходів до трактування поняття «продовольча безпека». *Економіка та управління національним господарством*. 2022. № 3. С. 52-61. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-3-52-61>

10. Подсоха А. С. Продовольча безпека як елемент національної безпеки України: принципи та чинники впливу. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*. 2024. С. 125-130. DOI: <https://doi.org/10.32782/ecovis/2024-1-19>
11. Пустовіт Ю. Продовольча безпека як складова національної безпеки. *Публічне право*. 2023. №3. С. 56-65. DOI: 10.32782/2306-9082/2023-51-6
12. Томаневич Л. М. Продовольча безпека держави як об'єкт теоретичного дослідження. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2010. С. 43-50.
13. Франчук В. І., Мельник С. І., Гобела В. В., Курляк М. Д. Продовольча безпека: трансформація засад забезпечення. *Ефективна економіка*. 2022. № 10. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.10.1>
14. Шкурат М. Є., Варламова М. Л., Кузьменко Є. Г. Продовольча безпека як ключовий елемент глобальної безпеки у XXI столітті. *Актуальні проблеми економіки*. 2025. № 3. С. 143-157. DOI: 10.32752/1993-6788-2025-1-285-143-157
15. Яковюк І. В., Пасат М. О. Продовольча безпека України: виклики та перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 303-307. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-11/72>